

теорія, досвід, проблеми /Збірник наукових праць. – Вип. 49. – Київ-Вінниця: ДОВ “Вінниця”, 2017. – С. 28-32.

4. Яглом И.М. Теория информации / И. Я. Яглом. – М.: Знание, 1977. – 346 с.
5. Kolomiets Dmytro, Brovchak Liudmyla, Shvets Olena, Babchuk Yurii STEAM-проекти в дизайнерской деятельности учеников и студентов // Society, Integration, Education. Proceedings of the International Scientific Conference. Volume I, Higher Education, May 25-26, 2018. Rezekne, Rezekne Academy of Technologies, 2018, P.248-259.
6. Marginson, S, Tytler, R, Freeman, Band Roberts, K (2013). STEM: Country comparisons. Report for the Australian Council of Learned Academies, www.acola.org.au last accessed 27.06.2013
7. Scott, C. (2012). An Investigation of Science, Technology, Engineering and Mathematics (STEM) Focused High Schools in the U.S. Journal of STEM Education: Innovations and Research, 13(5). – pp. 30-39.
8. Sousa, D. A., Pilecki, T. (2013). From STEM to STEAM: Using brain-compatible strategies to integrate the arts. Thousand Oaks: Corwin Press. – 263 p.

УДК 37.0:7

Н.Кравцова,

кандидат педагогічних наук, доцент
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

N.Kravtsova,

Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskiy
State Pedagogical University

СУЧАСНИЙ КОНТЕНТ РОЗВИТКУ МИСТЕЦЬКОЇ ПЕДАГОГІКИ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНИХ ЗМІН І РЕФОРМ

MODERN CONTENT FOR THE DEVELOPMENT OF ARTS PEDAGOGY IN THE CONDITIONS OF INNOVATIVE CHANGES AND REFORMS

Анотація. У статті висвітлено проблеми розвитку мистецької освіти і педагогіки, зокрема пошуку шляхів подолання духовної кризи суспільства, формування нової системи цінностей, здатної відповісти на буттєві запити сьогодення і заповнити духовний вакуум, що утворився у комфортно-прагматичному полі сучасної культури; окреслено коло завдань щодо професійної підготовки майбутніх учителів мистецьких спеціальностей.

Abstract. The article deals with the problems of the development of artistic education and pedagogy, in particular the search for ways to overcome the spiritual crisis of society, the formation of a new system of values capable of responding to the existential demands of the present and filling the spiritual vacuum created in the comfortably pragmatic field of contemporary culture; outlined the scope of tasks for the training of future teachers of artistic specialties.

Ключові слова: мистецтво, мистецька педагогіка, мистецька педагогіка вищої освіти, інтегрований підхід у сфері мистецької освіти.

Keywords: art, art pedagogy, art pedagogy of higher education, an integrated approach in the field of art education.

Динамічний розвиток суспільства, поява нових технологій зумовлюють необхідність постійного вдосконалення системи вищої професійної освіти. Цілком очевидно, що в даній ситуації не можна обмежуватись деяким механічним добудовуванням існуючої системи освіти, введенням ряду нових навчальних дисциплін, оскільки це сприятиме лише посиленню виключно компенсаційних і адаптаційних функцій освіти.

Проте суть вищої професійної освіти полягає у створенні необхідних умов для всебічного розвитку особистості, здатної до творчої реалізації свого потенціалу. Безперечно, що справжнім професіоналом можна стати, лише глибинно усвідомлюючи свій зв'язок із соціумом і культурно-історичним середовищем, з існуючими традиціями і культурними цінностями. Не випадково однією із сутнісних характеристик вищої професійної освіти є здібність визначати себе у часі (відношення до минулого в контексті з сучасним й одночасно – спрямованість у майбутнє).

Сучасна вітчизняна гуманітарна думка все чіткіше виявляє зростаючий інтерес до широкого спектру проблем розвитку мистецької освіти, зокрема пошуку шляхів подолання духовної кризи суспільства, формування нової системи цінностей, здатної відповісти на буттєві запити сьогодення і заповнити той духовний вакуум, що утворився у комфортно-прагматичному полі сучасної культури.

Мистецька освіта як специфічний механізм відбору, збереження й трансляції духовних цінностей є поліфункціональним утворенням. І головною її функцією як по відношенню до

суспільства в цілому, так і по відношенню до окремої людини завжди була і залишається гуманістична, людинотворча функція – залучення кожного до духовного досвіду людства, формування особистості з розвинутим, багатим духовним світом, здатної бути незалежним і повноправним суб'єктом культурно-історичного процесу.

Однією з основних тенденцій щодо зміни сучасних методів навчання є перехід від концепції жорсткого управління до системи організації, підтримки і стимулювання самостійної пізнавальної діяльності студентів та створення умов для творчості. Цілі, які ставить перед собою освіта, збігаються з функціями мистецтва. Передача соціально-культурного досвіду не може бути ефективною, якщо не активізується особистісно-сміслова сфера людини.

У наш час відбувається глобальне відчуження людини від мистецтва, а масове мистецтво набуло пріоритетності в її культурних запитах. Сьогодні віртуальна реальність є не просто ознакою часу, створенням нових можливостей пізнання, а чинником, що формує нові духовні цінності й нову свідомість. Сучасне покоління виховується екранною культурою монітора й телевізора в значно більших масштабах, ніж традиційною культурою родинної та шкільної освіти, що потребує свого філософського осмислення, адже «людина віртуальна».

Технології віртуальної реальності відкрили нові, потенційно невичерпні можливості художнього пізнання і художньої творчості у сфері мистецтва: митець отримав невідомі до цього засоби творчого самовираження, а реципієнт – можливість не тільки активного сприйняття творів мистецтва, а й безпосередньої участі у творчому процесі, можливість співтворення художнього образу. Художнє пізнання спрямовується на інтерактивність замість інтерпретації, а діалог «митець – публіка» підміняється контекстом «мультимедіа – інтерактивність». «Саме мистецтво розуміється швидше як подія, творчий процес, арт-діяльність, а не художній об'єкт» [3].

Здавалося б, для художнього світосприймання подібна віртуалізація є виключно позитивним аспектом – збагачується уява, розвивається фантазія, актуалізуються будь-які художні ідеї та образи. Але й існує зворотній бік проблеми – не дивлячись на низку переваг, які надає використання комп'ютерних віртуальних технологій, сучасні науковці все частіше наголошують про серйозні небезпечні моменти віртуалізації соціального, а особливо художнього простору. В результаті відбувається своєрідний відрив від дійсної реальності. Люди все більше занурюються у сферу мрій і фантазій, де ілюзії сприймаються як реальність. Це призводить до того, що людина втрачає зв'язок зі своїм справжнім «Я», ідентифікується з вигаданими героями і кумирами, людина, яка не бажає повернутися до витоків своєї душі, до свого справжнього покликання і самобутності.

Стрімке нарощування інформаційного потоку веде до нестійкості в художніх перевагах і смислових установках життя, розмитості категорій етики та естетики. Деякі вчені висловлюють думку про те, що сучасна освіта досить активно дегуманітаризується. Молодь, що здобуває освіту, втрачає можливість набуття базового рівня теоретичних уявлень, освоєння методологічних підходів до оцінок і розуміння культури, мистецтва, смислу буття. В даному випадку сприймається швидше те, що сприймається легше – тобто створення масової культури, яка не потребує глибокої роботи людської свідомості. Прискорення ритму життя, відсутність фундаментальних основ гуманітарної освіти – все це породжує, на думку не лише спеціалістів, але й самої широкої громадськості, культурну кризу, яка найбільше і болючіше торкнулася молоді.

Дана криза має прояв не лише у «незнанні» загальновідомих фактів (наприклад, назв літературних, художніх і музичних творів тощо), але й у відсутності розвитку творчої уяви, в тотальній вульгаризації мовлення, у відсутності навичок вираження своєї особистості у письмових текстах, у загальній бруталізації та агресивності поведінки.

Низький рівень культури призводить до вакууму у вільному часі, до негативних проявів поведінки і до поглиблення розриву між поколіннями. Саме так втрачається та «спільна мова», якою представники різних епох можуть спілкуватись один з одним.

Не слід також забувати і про те, що сучасний художній простір перенасичений і цілком реальним продуктом технічного прогресу – текстами або артефактами аудіовізуальної масової культури, котра також всіма доступними їй засобами «бореться» за внутрішній світ особистості.

Тому нагальним завданням сучасної мистецької освіти й педагогіки є віднаходження обов'язкової «протиотрути» від низькопробності у житті і мистецтві – озброєння індивідуальної свідомості сформованим естетичним смаком, розвинутим художнім світоглядом, уявленнями про духовність як найвищу цінність людського буття. Доречно тут згадати одного з провідних діячів мистецької освіти й педагогіки Д. Кабалевського, який вважав, що неможна забезпечити людину від «шкідливого» мистецтва, якщо в ній самій відсутній «імунітет» проти усякого несмаку, вульгарності й халтури. «Імунітет цей – високий естетичний смак, який один мудрий етик назвав «органом духовної культури людини» [1, С.190]. Лише тоді сучасний художній простір, включаючи й інтернет-середовище з його віртуальною реальністю, стане для особистості корисною й необхідною

всесвітньою інформаційною базою даних, інтерактивним освітнім простором глобальної комунікації й водночас – простором особистісної самореалізації та самопрезентації.

На жаль, останнім часом в педагогічній практиці спостерігається велика розбіжність між можливостями мистецтва та її результатами. Посилився акцент у бік засвоєння знань, умінь та навичок, а оцінка діяльності вчителя на уроці – за кількістю засвоєного матеріалу. Натомість постає закономірне питання: «А для чого потрібні ці знання? Чи зможуть вони перерости у потребу людини спілкуватися з мистецтвом?»

Все більші симпатії спеціалістів завойовує думка про те, що мистецтво не стільки предмет, скільки метод навчання на уроці, що головне не те що засвоїла, а що відчула дитина, спілкуючись із мистецтвом. В центрі мистецької педагогіки завжди людина – дитина. А мистецтво – це засіб розвитку дитини, а не мета. Тому урок мистецтва – це урок не розважальний, а урок розвивальний. Творчість на уроці – це швидше процес, пошук, аніж результат. Творчість учня – це свобода, нестереотипне бачення світу, відступ від норми, розширення духовного простору кожного.

Сьогодні спостерігається поступове розчинення виховної функції педагогіки в освітній. Освіта більше проникає у сферу ще несформованих мотивацій діяльності, туди, де раніше не стояло питання ранньої профілізації навчального процесу. Педагогіка покликана віднайти методи компенсації, створити інструменти, за допомогою яких можна відслідковувати і попереджати зміни, що ведуть до не передбачуваних наслідків ранньої профорієнтації. Отож, актуальними залишаються інтеграційні процеси в педагогіці, зокрема в мистецькій педагогіці, яка виокремлена у самостійну галузь.

Інтегрований підхід у сфері мистецької освіти пов'язаний із впровадженням шкільних предметів інтегрованого типу “Мистецтво”, “Художня культура”. Такий напрямок сучасної мистецької педагогіки містить ще багато невирішених проблем, оскільки предмет «Мистецтво» лише впроваджується у навчальну практику. Багато науковців, зокрема, Масол Л., Щолокова О., Рейзенкінд Т. зауважують, що факторами гальмування практичної реалізації інноваційного методу вивчення мистецтв є: неготовність учнів до засвоєння змісту інтегрованих курсів і невідповідність учителя до відповідної діяльності. Вирішення останньої означеної проблеми є нагальним завданням вищих мистецько-педагогічних закладів. Саме вчитель музичного мистецтва проектує стратегію розгортання педагогічної взаємодії, від його професіоналізму, світогляду, культуротворчих здібностей і особистісних якостей залежить успіх чи невдача при впровадженні будь-якої педагогічної системи, теорії, концепції. На відміну від традиційної педагогіки, де вчитель виконує функцію основного носія інформації, яку намагається якнайкраще передати учням, в умовах особистісно-розвиваючої освіти та виховання роль учителя музичного мистецтва полягає в тому, щоб діяти в якості фасилітатора, тобто особи, яка полегшує процес учіння і спілкування. Впровадження інтегративної освіти детермінує необхідність не просто значного професійного зростання, а й широкої художньої ерудиції і високої педагогічної майстерності, формування готовності до перманентних змін, безперервної освіти і самоосвіти.

Сучасний стан мистецької педагогіки вищої освіти зумовлює постановку та вирішення такого кола завдань, як от:

- розвинути художню свідомість, музично-образне мислення студентів, сформувані вміння спілкуватися з творами мистецтва, опанувати весь простір духовних цінностей, розширити сферу естетично-емоційних вражень;

- враховуючи, що у майбутніх учителів мистецтва образне мислення є провідним, навчати їх слід принципово по-іншому. Потрібні курси і підручник на основі образного мислення. Саме в образному мисленні, в його практичному прояві. Вони сформують себе як повноцінну викладацьку особистість. Натомість цей плідний процес не може розпочатись без розширення свідомості. Критерієм плідного позитивного розвитку людини може стати її бажання «завдати на себе хрест особистості» (Ражніков В.Г.), у спрощеному вигляді – свободу, яка потребує мужності й сміливості не погоджуватись з рутинною, і відповідальності, що потребує любові й милосердя до всього живого, і, в першу чергу, до дітей і своїх учнів;

- художнє виховання, навчання і розвиток дітей принципово творчими методами, зумовлює потребу в людях, які відповідально й вільно визначають себе в якості універсальної особистості педагога-вихователя, психолога-дослідника і людини мистецтва в одній особі;

- відчуваючи потребу в розширенні свідомості, учитель мистецтва починає напрацьовувати знання теоретико-філософських основ педагогіки й психології. Отримані теоретичні відомості розширюють свідомість арт-педагога і психолога і збагачують його моральним надзавданням – бути особистістю;

- багаторазово переходячи у своїй свідомості від теоретичних понять до матеріально відчутних феноменів, учитель мистецтва й психолог освоює техніку парадоксальних (істинно

творчих) станів свідомості. Він навчається входити в область абсолютної свідомості і мислити в ній особистісно-компетентно, комплексно (філософсько і психолого-фізіологічно), набуваючи тим самим універсальний творчий досвід. При цьому повинна постійно пульсувати сильна мотивація самовизначення – бажання перевести теоретичні знання про особистість у живі форми власної творчої поведінки. Можна такі феномени абсолютної свідомості, як інтуїцію, уяву, образне мислення, емпатію, абсолютні почуття тощо трансформувати у вищі здібності через практичні заняття музикою, поезією, образотворчим мистецтвом тощо;

- крім освоєння суто професійних знань та вмій, майбутній спеціаліст повинен вміти орієнтуватись в постійно зростаючому потоці інформації, володіти розвиненими комунікативними навичками, а також бути готовим до постійного оновлення і розширення знань з різних областей, тобто мотивованим до здійснення неперервної освіти.

Виконати ці функції зможуть лише спеціалісти із сильною мотивацією до подальшого професійного зростання і власного самовдосконалення. Гострота проблеми визначається надзвичайною складністю і неоднозначністю тих явищ, які відбуваються сьогодні в культурі й освіті, в соціокультурній ситуації в цілому. Змінювати практику необхідно вже сьогодні, знаходячи ефективні шляхи професійної підготовки майбутніх учителів мистецтва, розвитку в них високого рівня культури, рівня творчого мислення, уяви, гнучкого підходу до вирішення проблем з точки зору принципів гуманізму й готовності до діалогу культур.

Література

1. Зязюн І.А. Культура в контексті політики та освіти // Мистецтво і освіта. – 1998. №2.
2. Кабалецкий Д.Б. Воспитание ума и сердца: Книга для учителя. – М.: Просвещение, 1981.
3. Маньковская Н.Б. Саморефлексия неклассической эстетики // Эстетика на переломе культурных традиций [Электронный ресурс] / Режим доступа: <http://www.iu.ru/biblio/archive/mankovskaja-estetika-na/00aspx>.

УДК [37.0:7] “20”

А. Левченко
Вихователь КЗДНЗ №57 ВМР

A. Levchenko
Educator communal
Institution DNR №57 OfVCC

ПИТАННЯ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ XXI СТОЛІТТЯ

THE QUESTION OF ART STUDIES IN THE CONTEXT OF THE SOCIO-CULTURAL SPACE OF THE XXI CENTURY

Анотація. У статті розглянуто актуальні питання методології мистецької освіти стосовно реалій сьогодення та специфіку використання методологічних підходів і принципів з точки зору сучасних тенденцій мистецької освіти

Зазначається що соціально-культурний процес має три взаємопов'язаних види діяльності: культурної творчості, культурно-просвітньої роботи та культурно-дозвільної діяльності. Розглянуто методологічні орієнтири досліджень проблеми розвитку мистецької освіти, серед яких: основні закони діалектики, принцип історизму та синергетична парадигма.

Abstract. The objectives of the article are deals with topical issues of the methodology of artistic education in relation to the realities of the present.

Ukraine's integration into the world educational space requires continuous improvement of the national education system, finding effective ways to improve the quality of education, testing and implementation of innovative educational systems according to the world trends and requirements of the labor market". Scientists admit that thanks to cultural approach, indirect impact of social factors on artistic creativity, nature and uniqueness of different types of art have become obvious.

Ключові слова: мистецька освіта, методологічний підхід, принцип, соціокультурний простір, сучасний підхід.

Key words: artistic education, methodological approach, principle, modern trends, socio-cultural space.

Постановка проблеми у загальному вигляді. У сучасному соціокультурному просторі України питання щодо пошуку інноваційних шляхів змістового наповнення мистецької освіти залишається дискусійним, і потребує широкого усвідомлення міжнародним педагогічним